

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه حضرت زهرا (سلام الله علیها) بروجن

عنوان مقاله:

بررسی آسیب های شبکه های اجتماعی بر اخلاق فردی و اجتماعی

استاد راهنما:

سرکار خانم حمیده کرمی

محققین:

سیده فریبا صالحی

نرگس خلیلیان

راضیه احمدی

زهرة ملکی

تابستان ۱۳۹۵

الله اعلم
سبحانه
و تعالي

چکیده:

در عصر حاضر که عصر فناوری اطلاعات شناخته میشود وسایل ارتباط جمعی نشان بسیار مهم و پررنگی دارد. به طوری که هنگامی که وب به جامعه انسانی راه یافت کسی تصور این مقدار تغییر و تحول را نداشت تا حدی که به رغم آسیبهای ناشی از آن نتوان زندگی بدون آن را تصور کرد. خدماتی که این شبکهها برای بشریت عرضه داشتند را نمیتوان نادیده گرفت به طور مثال آنها برای ما بعد مکان و زمان را از بین برده و باعث به وجود آمدن امکاناتی از قبیل سرعت در فرایند آموزش، تبلیغ و توسعه ارزشهای انسانی و اخلاقی و تسریع فرهنگ جهانی شد. اما آنچه به نظر مضر میآید استفادهی نابجا و زیاده از حد از این شبکهها و جایگزینی آنها به جای کنش متقابل است که میتواند زمینه و بستر مناسبی را برای جنگ نرم ایجاد کنند ارتباطی که بدون هیچ قانون خاص و کنترل کنندهای صورت میگیرد، به سادگی تأثیری غیرقابل باور بر زندگی افراد گذاشته به طوری که بررسی این تأثیرات بر زندگی و اخلاق فردی و اجتماعی ضروری به نظر میرسد. به خصوص در جامعهی ایران که با سرعتی زیاد رو به مدرنیته میرود و شاید فرهنگ آن یارای مقابله با این هجوم را ندارد. با توجه به گسترش روزافزون رسانههای جمعی و وسایل ارتباطی استفاده از شبکههای اجتماعی علاوه بر ویژگیها و کارکردهای مثبتی که دارد دارای آسیبها و مضراتی است. که در این مقاله آسیبهایی که بر اخلاق فردی و اجتماعی گذاشته، مورد بررسی قرار گرفته است. از جمله: تلاش برای ایجاد هیجانات، خوشی ها، تفریحات و سرگرمی های کاذب در بین مردم، ایجاد فرهنگ مصرف و تبلیغ کالاهای غربی و دور نگه داشتن مردم از خودکفایی، سست شدن بنیان خانواده، الگوگیری غلط، تزلزل اعتقادی، مخرب تولید و فضای کسب و کار، ترویج بد حجابی و

کلید واژه: آسیب، شبکه، اجتماع، فرد.

مقدمه:

شبکه‌های اجتماعی مجموعه‌ای از نهادهای اجتماعی است که به وسیله مجموعه‌ای از روابط معنادار اجتماعی به هم متصلاند و با هم در به اشتراک گذاشتن ارزشها تعامل دارند، فرایند جهانی شدن این شبکه‌ها با گسترش قلمرو روابط اجتماعی، دنیای افراد را بسیار بزرگ میکند.

این شبکه‌ها به گونه‌ای هستند که کاربر بدون اینکه تحرکی داشته باشد میتواند از مرزهای جغرافیایی عبور کرده و از جوامع گوناگون و فرهنگهای مختلف اطلاعات کسب کند و ارتباط مجازی با افراد مختلف داشته باشد و تمامی این ارتباطات میتواند از نظر اخلاقی، فرهنگی و سیاسی بر فرد تأثیرگذار باشد.

از آنجا که بسیاری از شبکه‌های مجازی راه را برای ورود به افکار افراد جامعه باز میکنند و آرام آرام و پیوسته حرکت میکنند تأثیری که روی افراد میگذارند دائمی و عمیق است و هدف آنها متفاوت کردن باورها و ارزشها و شکلدهی رفتارهای جدید است. در این شبکه‌ها بسیاری از رفتارهای غیراخلاقی و مخالف با دین اسلام آموزش داده میشود و آنقدر آرام حرکت میکنند که شخص متوجه تغییر رفتارش نمیشود.

به راحتی نمیتوان نقش و تأثیر این شبکه‌ها را در روابط فردی و اجتماعی، حذف یا نادیده گرفت. بنابراین یک مسئله اجتماعی است و باید برای آن هدف و برنامه داشته باشیم و تنها راه جلوگیری از این مسائل، آگاهسازی افراد جامعه میباشد. هدف ما آگاهسازی افرادی است که از این شبکه‌ها نادرست و بیش از اندازه استفاده میکنند.

آسیبهایی که شبکه‌های اجتماعی در عصر حاضر بر افراد جامعه گذاشته اند، باعث شده توجه محققان و پژوهشگران در سالهای اخیر به این مسئله جلب شود. با این حال کتاب یا مقالهای که مستقیماً به این موضوع

پرداخته باشد، نیافتیم اما مقالات و کتابهایی یافتیم که به صورت غیرمستقیم به این موضوع پرداخته اند. از جمله کتاب عاداتهای ویرانگر نوشته ابوالفضل هدایتی فخر داوود، کتاب جنگ روانی نوشته حسین متفکر و کتاب تهدید نرم نوشته ابوالفضل امیری و مقالاتی همچون آسیبهای فردی و اجتماعی ماهواره، نوشته محمود قربانی و شبکههای مجازی، نوشته محمود خلیلی. در تمامی این نوشتهها به طور کلی به آسیبهای شبکههای اجتماعی پرداخته اند، ولی در این مقاله سعی بر آن شده است که با مطالعه منابع کتابخانه ای تأثیرات این شبکهها بر اخلاق فردی و اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد.

الف: آسیب های شبکه های اجتماعی بر اخلاق فردی

تأثیر شبکه های اجتماعی بر اخلاق مردم به خوبی قابل مشاهده است. آنچه مهم است هنجارمند عمل کردن این شبکه ها در روابط اخلاقی بین افراد است که منجر به گسترش اخلاقیات می شود. از آن سو نابهنجار بودن تعاملاتی که از دل شبکه های اجتماعی بیرون می آید منجر به شکسته شدن چارچوب قوانین و مقررات و عدم توجه به شرع مقدس می شود. تابو شکنی و تأثیر منفی شبکه های اجتماعی، زیر پا گذاشتن هنجارها عبور از خط قرمزها در اولین مرحله اخلاقی اسلامی از بین می رود و پس از آن شاهد موارد و حرکاتی در جامعه خواهیم بود که چه به صورت تصویری، مکتوب، و حتی در قالب صدا به آرامی عادی سازی روابط غیراخلاقی را به عنوان ارزش آغاز می کند، هنگامی که ضداخلاقیات به عنوان ارزش در اذهان مخاطبین تأثیر خود را بگذارد از آن زمان باید منتظر حرمت شکنی و عدم امنیت اخلاقی در جامعه بود. متأسفانه یکی از مهم ترین مسائلی که در شبکه های اجتماعی مشاهده می شود حساسیت زدایی ارزشی و هنجاری در مخاطبان نوجوان و جوان است به نحوی که مشاهده می شود با برنامه ریزی هایی از قبل طراحی شده، دشمن در صدد است تا به تدریج با استحاله تدریجی بر فرهنگ اسلامی ایرانی و اخلاق اسلامی قرآنی تأثیر بگذارد. این مسئله از مصادیق

۸- الگوگیری غلط

شبکه های اجتماعی و برنامه های ماهواره ای با تکرار برخی عادات خاص غرب، چنان آنان را جزء عادت ما قرار داده اند که گویی عمری است که با این عادات زندگی میکنیم. آنچه که خطرناک به نظر می رسد کمرنگ شدن یا بی رنگ شدن فرهنگ اصیل یک جامعه است و این زمانی تحقق پیدا می کند که ما یک الگوی غلط را سرلوحه زندگی خود قرار دهیم و اینجاست که تخریب معنوی یک جامعه و یا همان تهاجم فرهنگی و جنگ روانی مطرح می شود.^۱

۹- تزلزل اعتقادی

در شبکه های مختلف حتی با نام دین به راحتی ایجاد شبهات مختلف کرده اند و با مغلطه و سفسطه افکنی بدون اینکه جواب دهنده ای باشد، به مبانی و ریشه های یک دین حمله می کنند و عده ای از مردم که متأسفانه دارای معلومات کافی در آن بحث نیستند فریب شیادهایی را می خورند که با شیطان قرینند. مهاجمان فرهنگی از راه طرح ترویج اندیشه ها و نظریاتی که مبانی و ریشه ارزش ها و اخلاق را می سوزاند. مانند دنیاگرایی و مصرف گرایی، آزادی بی قید و بند و نسبی بودن ارزش های اخلاقی که معمولاً با ابزار هنری و ادبی انجام می گیرد و همچنین با گسترش فساد و فحشا از طریق سینما، تلویزیون، ماهواره و... تلاش کرده اند که اخلاق را از جامعه بزدایند.^۲

۱۰- مخرب تولید و فضای کسب و کار

تبدیل فضای کسب و کار به فضای به دور از ارزش ها و هنجارهای متعالی انسانی ممکن است به دلیل عدم استفاده صحیح از این ابزار ارتباطی زمینه های ورود به حوزه های نابهنجار و غیر همسو با ارزشها و

^۱ - حسین، متفکر، همان کتاب، ص ۱۹۱

^۲ - ابوالفضل، امیری، همان کتاب، ص ۶۸

فرهنگ حاکم بر کشور برای کاربران جوان فراهم گردد و به جای بهره گیری از آن در جهت تقویت بنیه های علمی و اقتصادی به عاملی برای تخریب فرهنگ و هویت دینی و ملی مبدل شود. در این صورت حتی اگر کاربر خود دارای فعالیتی در حوزه کسب و کار باشد ممکن است چنان در این بعد غیر ارزشی و نادرست غرق شود که همان اندک کار و تولید داخلی خود را نیز رها کند. تبدیل فضای کسب و کار به میزانی برای آسیب زایی در این عرصه مثل رواج پول شویی، قاچاق، آموزش شیوه های غیر ارزشی کسب و کار و... ممکن است کاربر جوان به دلیل عدم درک درست از فعالیت های موجود در عرصه شبکه ها به جای استفاده منطقی و اصولی از استعدادها و قابلیت تولیدگرانه خویش به جنبه های تخریب گرانه کسب و کار و تولید روی بیاورد. به عبارتی دیگر این وجه کاربر جوان، تولیدگر و عامل به تولید می باشد ولی راه های نامناسب و نابهنجار را پیش گرفته است. این نوع فعالیت ها بیش از آنکه در مسیر تعالی فضای تولیدی کشور باشد، به زیان آن خواهد بود. تبدیل فضای کسب و کار به جولانگاهی برای فعالیت هایی غیر انسانی مثل تجارت انسان و... در نامطلوب ترین وجه فعالیت ممکن است. کاربر جوان به گروه هایی فعال در زمینه خرابکاری و تبهکاری در زمینه اقدامات تروریستی بپیوندد. آنها را مبنای فعالیت و عمل خویش قرار دهد و با پیوستن به این گروه ها و ورود به حوزه های مورد توجه آن قرار گیرد و ماهیت انسانی خویش را با ورود به این گروه ها تحت تأثیر قرار دهد.^۱

۱۱- ترویج بد حجابی

از اهداف اصلی هجوم گسترده ناتو فرهنگی و شبیخون بیامان جنگ نرم، حجاب می باشد که نماد اصلی ارزش واقعی انقلاب اسلامی است. متأسفانه مسئله بدحجابی در جامعه از مرز هشدار گذشته و با هجوم شبکه

^۱ - ابوالفضل، امیری، همان کتاب، ص ۶۸

های ماهواره ای و ناتو فرهنگی در جنگ نرم به مرز بحران رسیده است. اگر بخواهیم در این مقطع سکوت کنیم، سال آینده نمی توانیم کاری را پیش ببریم. بدحجابی حاضر نتیجه سی سال کم کاری نهادهای فرهنگی است. در سی سال گذشته ما دچار پرکاری فرهنگی بیرونی و کم کاری فرهنگی درونی شده ایم یعنی، اقلیت مذهبی جای خودش را به آموزش مذهبی داده است و علی رغم وجود همایش ها، مقالات و اقلام مشابه، هنوز مصادیق بدحجابی به درستی تعریف نشده است. معلوم نیست رنگ مورد قبول برای پوشاک استاندارد دانشگاه ها، ادارات و مراکز غیر دولتی باید توسط چه نهادی تعریف شود. نیروی انتظامی، نیروی بازدارنده برای حفظ امنیت جامعه است. برای تعریف بدحجابی و مصادیق آن و همچنین ارائه طرح های مورد قبول باید وزارت ارشاد و سازمان های مرتبط با امور زنان، مثل مرکز امور زنان و خانواده، شورای فرهنگی زنان و نهادهای دولتی و غیر دولتی وارد میدان شوند و از وجود طراحان شایسته در این زمینه استفاده کنند. بدحجابی حاضر نتیجه سه محور فرهنگی و رفتاری می باشد:

- هجوم گسترده شبکه های ماهواره در تربیت و استخدام مانکن های خیابانی برای زشتی زدایی آرایش

های غیر متعارف و حجاب های مانکنی.

- عدم آگاهی بعضی از دختران و زنان از اینکه مانکن های خیابانی الگوی رفتاری مناسبی برای آنها

نیست، بلکه این گروه افرادی هستند برای آنکه شاکله استوار حجاب را با رفتارهای غیر اخلاقی بشکنند.

- والدین و خانواده هایی که در مقابل ارزش های اخلاقی و معیارهای دینی کم توجه هستند و در رابطه

ظاهر فرزندان خود هیچ گونه اظهار نظر یا دخالتی نمی کنند، علاوه بر این ها در طول سی سال گذشته بیش از

۲۲ سازمان و نهاد فرهنگی میلیارد ها تومان بودجه این کشور را صرف کرده اند و نتیجه اقداماتشان

وضعیت حاضر خیابان ها و معابر است.

دولتمردان و مسئولین الگوهای اصلی رفتاری هستند. وقتی که یک جوان بعد از مدرک فوق لیسانس یا دکتری می بیند بیکار است، ولی یک آدم دیپلمه با رانت خواری میلیاردها تومان دزدی می کند، اصلاً به اساس نظام بدبین می شود. بعضی از رفتارهای دولت مردان و تعارضات قول و عمل آنها باعث می شود جوانان ما به بیگانه ها گرایش پیدا کنند.^۱

نتیجه گیری:

دشمن با اتخاذ شیوه های جدید فرهنگی و اجرای آن در ابعاد مختلف، از طریق مطالعه و شناخت جوامع مورد نظر به منظور نفوذ و برنامه ریزی برای بی هویت کردن و از خود بیگانه ساختن ملت، تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی، بی ارزش نمودن اصول اخلاقی، تحقیر و تحریف تاریخ و تخریب الگوهای ارزشی تلاش می کند تا به اهداف غیر انسانی خود برسد.

غربی ها بعد از شکست پی در پی از جمهوری اسلامی در عرصه های مختلف در تلاشند تا کارکرد ناتوی^۲ نظامی را به ناتوی فرهنگی تغییر دهند و سلاح خود را از مسلح به شبکه های اجتماعی تبدیل کنند و سعی کردند کشتار دسته جمعی و وسیع خود را بدون خونریزی بر مسلمانان اعمال کنند.

آسیب های این اسلحه غربی به مراتب شدیدتر از آسیب های اسلحه نظامی است، لذا مقابله با مجموعه پنهان ولی خطرناک، نیازمند رویکردی آگاهانه به باورها و اصول دارد و با توجه به آسیب های مطرح شده لازم و ضروری است که با وحدت ملی به مقابله با این پدیده شوم بپردازیم.

^۱ - نرم افزار آسیب شناسی شبکه های اجتماعی، ناشر، کوثر نور رایانه مهر

^۲ علامت اختصاری سازمان پیمان آتلانتیک شمالی پیمانی نظامی که در چهارم آوریل ۱۹۴۹ بین کشورهای بلژیک، فرانسه و لوکزامبرگ و... ایالات متحده آمریکا بسته شد. (فرهنگ جامع معین واژه ناتو)..

فهرست منابع:

• قرآن کریم

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، علل الشرایع، ترجمه ذهنی، تهران، ج ۲، قم
۲. امیری ابوالفضل، تهدید نرم، چ ششم، تهران، پگاه ۱۳۸۶
۳. طاهرزاده، اصغر، فرهنگ مدرنیته و توهم، چ سوم، اصفهان، پردیس ۱۳۸۸
۴. معین، محمد، فرهنگ جامع معین
۵. متفکر حسین، جنگ روانی، چ هشتم، قم، زمزم هدایت ۱۳۸۵
۶. نرم افزار آسیب شناسی شبکه های اجتماعی، ناشر کوثر نوررایانه مهر
۷. هدایتی فخر داوود ابوالفضل، عادت های ویرانگر، چ اول، قم، مؤسسه بوستان کتاب ۱۳۹۳

فهرست مقالات و سایت ها

۱. خلیلی، محمد، مقاله شبکه های مجازی و کاربران جوان. (سایت راسخون)
۲. قربانی، محمود، مقاله آسیب های فردی و اجتماعی ماهواره (سایت نورمگز)
۳. سایت قدس
۴. سایت وطن امروز